

KS. PIOTR STEFAŃSKI

MODLITWA KOLEKTY WE MSZY ŚWIĘTEJ WOTYWNEJ O DUCHU ŚWIĘTYM INSPIRACJĄ W AKTUALIZACJI KERYGMATYCZNEJ

Program duszpasterski na lata 2017-2019 nosi tytuł: Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym. W obszarze liturgicznym twórcy programu zachęcają m.in. do celebrowania Mszy wotywnych o Duchu Świętym¹. Wpisana w tak sprawowaną liturgię homilia „może być rzeczywiście intensywnym i szczęśliwym doświadczeniem Ducha, pokrzepiającym spotkaniem ze Słowem, stałym źródłem odnowy i wzrastania”².

Celem niniejszego artykułu jest wydobycie z treści kolekt elementów zbieżnych z kerygmatem dotyczącym Trzeciej Osoby Trójcy Świętej. Ma to pozwolić na jak najbardziej precyzyjne zaprezentowanie zagadnień teologicznych w ramach tzw. aktualizacji kerygmatycznej. Zaprezentowany cel zostanie zrealizowany w następujących krokach. Po pierwsze, przeanalizowane zostaną poszczególne

KS. MGR PIOTR STEFAŃSKI, kapłan archidiecezji przemyskiej, doktorant na Wydziale Teologii KUL, w Instytucie Liturgiki i Homiletyki. Kontakt: pedros1984@wp.pl

1. Por. J. Bartoszek, „*Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym*”. Schemat Programu duszpasterskiego na rok 2017/2018, w: *Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2017/2018. Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym. Zeszyt teologiczno-pastoralny*, red. J. Bartoszek, R. Chromy, K. Piechaczek, Katowice 2017, s. 26.
2. Franciszek, *Evangelii gaudium. Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie*, Watykan 2013, nr 135 (dalej: EG).

kolekty ze Mszy świętych wotywnych o Duchu Świętym Pozwoli to na określenie aktywności Trzeciej Osoby Trójcy Świętej. Po drugie, wydobyte treści zostaną zestawione z propozycjami czytań dla Mszy wotywnych. Wreszcie, zaprezentowane zostaną efekty zasugerowane w omawianych oracjach, a których z wiarą może oczekiwać wspólnota celebrująca Mszę o Duchu Świętym.

Kolekta z Mszy o Duchu Świętym jako przykład *euchologium* w procesie aktualizacji kerygmatycznej

Kolekta, razem z modlitwą nad darami, oracją post communio, oraz modlitwą nad ludem, tworzy tzw. *euchologię* mniejszą³. Pierwsza z modlitw prezydencjalnych zawiera następujące elementy: wezwanie do modlitwy; chwilę milczenia, która służy wiernym uświadomieniu sobie obecności Bożej i wyrażeniu własnych prośb; anaklezę, czyli inwokację do Boga (najczęściej do Boga Ojca); anamnezę, czyli wspomnienie dzieła zbawczego, które celebruje zebrana wspólnota; prośba o dar związany z przypomnianym i uobecnianym misterium; konkluzja, która uwzględnia obecność i działanie Trójcy Świętej; afirmacja ze strony zebranej wspólnoty wiernych⁴.

Przytoczona struktura pozwala wyznaczyć szereg funkcji, które spełnia kolekta. Omawiana oracja kończy obrzędy wstępne, wskazuje na sprawowane misterium, przedstawia Bogu i zebranym prośbę o konkretny dar, uświadamia obecność Trójjedynego Boga, który może objawić wiernym aktywność zbawczą. Kolekta pomaga interpretować lekcje liturgii słowa w świetle sprawowanego misterium⁵. Wreszcie, poprzez afirmatywne Amen, kolekta pozwala uczestnikom liturgii zrealizować powszechne kapłaństwo, otrzymane na Chrście Świętym.

Mszał rzymski dla diecezji polskich, proponuje trzy formularze Mszy wotywnych o Duchu Świętym⁶. Drugi i trzeci wariant wotywy pozwala celebransowi fakultatywnie odmówić jedną spośród dwóch wersji kolekt. Łącznie zatem mszał zawiera pięć oracji w ramach wotywy o Duchu Świętym. Kolejne kolekty staną się przedmiotem refleksji w aspekcie aktualizacji kerygmatycznej.

3. Por. A. Durak, *Teksty euchologiczne jak o źródło teologiczne (euchologia liturgiczna)*, „Ruch Biblijny i Liturgiczny” 47:1994, nr 1, s. 33.

4. Por. *Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2006, nr 54; B. Nadolski, *Kolekta*, w: *Leksykon liturgii*, Poznań 2006, s. 646-647.

5. Por. S. Dyk, *Liturgia miejscem interpretacji Słowa Bożego*, „Zeszyty Naukowe KUL” 53 (2010), nr 1, s. 39.

6. Por. *Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2013, nr 188”-191” (dalej: MR); w: *Missale Romanum, Editio typica tertia, Reimpressio emendata*, Citta del Vaticano, 2008, s. 1168-1172, zachowano wymienione formularze i oracje.

Charakterystyczne, że mszał nie przewiduje kolekt skierowanych wprost do Ducha Pocieszyciela. W ten sposób zdaje się tłumaczyć fakt posłania Ducha przez Ojca⁷. Duch jest zatem Darem, o który Kościół zwraca się do Boga Ojca (por. Łk 5,13; J 14, 16.26; Dz 2,38; Rz 5,5)⁸.

Ukazanie aktywności Ducha

1. I Msza święta o Duchu Świętym (MR 188⁹)

Kolekta pierwszej z Mszy wotywnych przypomina misteria pouczenia serc wiernych światłem Ducha Świętego⁹. Bóg Ojciec jawi się tu jako główny wykonawca dzieła, który zdaje się posługiwać Duchem Świętym. Oświecanie (łac. *illustrare*) przywodzi na myśl moment powrotu Zmartwychwstałego, który udzielił daru rozumienia pism (gr. *διηνοιξεν τον νοου* – dosł. otworzył umysły) Apostołom (por. Łk 24,45). Z kolei pouczanie Apostołów (łac. *docere*) przez Ducha Świętego łączy się z obietnicą Jezusa wypowiedzianą w wieczniku w przeddzień Jego męki (por. J 14,26). Zapowiedź pouczenia zostaje wypełniona w dniu Pięćdziesiątnicy, gdy Piotr z Jedenastoma uroczyście proklamuje dzieło zbawienia dokonane przez Jezusa (por. Dz 2, 14-36; 4, 8-12). W Katechizmie Kościoła Katolickiego pouczanie przez Ducha Świętego pojawia się w kontekście nauki o modlitwie chrześcijańskiej¹⁰. Oba przejawy boskiej dynamiki (tj. pouczenie i oświecenie) dotyczą „serc wiernych” (łac. *corda fidelium*). Serce w Biblii i tradycji chrześcijańskiej należy rozumieć jako głębię osoby, „wewnętrzne współdziałanie postrzegawczych władz człowieka, dla którego istotne jest harmonijne powiązanie ciała i duszy”¹¹. Pouczenie serc wiernych światłem Bożego Ducha ma zatem przypomnieć wiernym wydarzenia skutecznych spotkań boskiego oświeciciela z tymi, którzy byli gotowi przyjąć Jego pouczenie. Lekcjonarz mszalny staje się w tym względzie odpowiednią pomocą. Umożliwia wybór odpowiednich czytań z niedzieli Zesłania Ducha Świętego

7. Por. *Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002, nr 689 (dalej: KKK).

8. W czwartej Modlitwie Eucharystycznej mszał nazywa Ducha Świętego pierwszym darem dla wierzących; por. MR s. 329*; Por. KKK 733, 2671; B. Nadolski, *Kolekta*, w: *Leksykon liturgii*, s. 647.

9. „Boże, Ty pouczyłeś serca wiernych światłem Ducha Świętego, daj nam w tym Duchu poznać, co jest prawe, i zawsze się radować Jego pociechą. Przez naszego Pana Jezusa Chrystusa, Twojego Syna, który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków”. MR 188⁹”.

10. Por. KKK 741, 2672.

11. J. Ratzinger, *Jezus z Nazaretu. Część 1. Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, Kraków 2007, s. 87; por. Franciszek, *Gaudete et exsultate. Adhortacja apostolska o powołaniu do świętości w świecie współczesnym*, Watykan 2018, nr 83.

(tom II), lub z Mszy przy udzielaniu sakramentu bierzmowania (tom VII)¹². Biorąc pod uwagę omówiony powyżej dynamizm Ducha, z łatwością można odnaleźć w Lekcjonarzu adekwatne lekcje:

- ♦ z tomu VII: Iz 11, 1-10 (o Duchu Pańskim, który spocznie na różdźce z pnia Jessego); Ez 36, 24-28 (o nowym sercu, gotowym żyć według bożych nakazów); Dz 2, 1-6.14.22b-23.32-33. (o zstąpieniu Ducha Świętego i mowie Piotra) Rz 8, 26-27 (o Duchu, który przenika serca); 1 Kor 12,4-13 (o licznych darach Ducha, m.in. o darze mądrości, prorocstwa); Ef 1,3a.4a.13-19a (m.in. o głębszym poznaniu Ojca poprzez działanie Ducha); J 14,23-26 (o Duchu, który przypomni i pouczy Apostołów o dziełach Jezusa); J 16,5-7.12-13a (o Duchu, który doprowadzi Apostołów do całej prawdy);
- ♦ z tomu II: J1 3,1-5 (o Duchu wylanym na „wszelkie ciało”, dającym w znakach zrozumienie Boga); Dz 2,1-11 (o zrozumiałym przekazie dzieł Bożych wśród wielu zebranych pod Wieczernikiem w dniu Pięćdziesiątnicy);

Omawiając eucharologię pierwszej Mszy wotywniej, za godny odnotowania należy uznać fakt kontynuacji w modlitwie nad darami i post communio, motywu serca osób zebranych na liturgii. Serca wiernych mają być kolejno: oczyszczone, przeniknione i użyżnione „rosą łaski”¹³ Ducha Świętego.

2. II Msza święta o Duchu Świętym (MR 189”)

A. Kolekta 1

Boża dynamika w pierwszym wariancie kolekty drugiej mszy wotywniej kryje się w tytule nadanym Duchowi Świętemu. Celebrans, modli się słowami: „Pocieszyciel (łac. paraclitus, gr. παρακλητος), Duch Święty, który pochodzi od Ciebie”¹⁴. Zebrani na Eucharystii mają przypomnieć sobie funkcję, którą widział w Trzeciej Osobie Boskiej sam Jezus podczas ostatniej wieczerzy: Pocieszyciel, Wspomożyciel, Obrońca, Rzecznik udzielający pomocy (por. J 14,16. 26; 15,26; 16,7)¹⁵. W J 14, 16, obiecując Wspomożyciela, Jezus określa Go mianem „inny” (gr. αλλον παρακλητον). Można zatem domniemywać, że pierwszym

12. Por. *Lekcjonarz mszalny. Tom VII. Czytania w mszach obrzędowych, okolicznościowych i wotywnych*. Warszawa – Poznań 1977, s. 512.

13. Por. MR 188”.

14. „Boże, nasz Ojcze, niech Pocieszyciel, Duch Święty który pochodzi od Ciebie, oświeci nasze umysły i doprowadzi nas do pełnej prawdy, zgodnie z obietnicą Twojego Syna. Który z Tobą żyje i króluje w jedności Ducha Świętego, Bóg, przez wszystkie wieki wieków”. MR 189”.

15. W. Chrostowski, *Biblijna nauka o Duchu Świętym*, w: *Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2017/2018. Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym. Zeszyt teologiczno-pastoralny*, s. 57.

Pocieszycielem jest sam Jezus¹⁶. Pocieszanie i obrona ze strony Ducha Świętego jest w teologii św. Jana antidotum aktywności szatana nazywanego przez Jana oskarżycielem (gr. διαβολος) (por. Ap 12,9-10). Wobec podejmowanych przez diabła prób zniewolenia i upokorzenia człowieka, Duch Święty jawi się jako obrońca i wyzwoliciel, prowadzący wierzących do doświadczenia wolności i dziecięstwa Bożego (por. Mt 12, 28; Rz 8, 15-17).

Zwrócenie uwagi na pochodzenie Parakleta od Ojca podkreśla wiarę Kościoła wyrażoną w Credo – o boskiej naturze Ducha Świętego¹⁷. Godnym zauważenia wydaje się pewna różnica tekstualna: Oracja w mszale polskim posiada precyzyjny adres: Boga Ojca. Wersja łacińska nie posługuje się wprost rzeczownikiem Pater, lecz Domine¹⁸. Motyw posłanego od Ojca Parakleta można odnaleźć w przywołanych już tomach lekcjonarza. Przykładowo:

- ♦ z tomu VII: Iz 11, 1-10 (Duch wyda sprawiedliwy wyrok); Iz 61, 1-3a. 6a. 8b-9 (Duch, który posyła namaszczonego do głoszenia nowiny o pocieszeniu i wyzwoleniu); Dz 10, 1. 33-34a. 37-44 (Mesjasz namaszczony Duchem Świętym przechodzi przez ziemię dobrze czyniąc); Rz 5,1-2. 5-8 (Rozlana w sercach wiernych miłość Boża wyzwala z lęku); Rz 8, 14-17 (Duch przybrania za synów oddala poczucie zniewolenia); Łk 4, 16-22a (Duch Pański spoczywa na Mesjaszu); J 14, 15-17; (Ojciec udzieli Pocieszyciela, na prośbę Jezusa); J 14, 23-26 (Ojciec pošle Pocieszyciela w imię Jezusa); J 15,18-21. 26-27 (Pocieszyciel będzie pošłany przez Syna, od Ojca); J 16, 5-7. 12-13a (Pocieszyciel przyjdzie, gdy Mesjasz odejdzie z tego świata);
- ♦ z tomu II: Rz 8, 8-17 (Paraklet czyni wierzących dziećmi Bożymi i wyzwala z lęku); Rz 8, 22-27 (Duch przychodzi z pomocą w słabości); J 15, 26-27; 16,12-15 (Paraklet pošłany przez Ojca świadczy o Jezusie); J 14, 15-16.23b-26 (Ojciec pošle innego Parakleta, aby był z uczniami); J 20, 19-23 (dzięki Duchowi Apostołowie mogą odpuszczać grzechy);

B. Kolekta 2

Alternatywna wersja kolekty drugiej Mszy wotywniej przypomina o wszechwiedzy Boga, który przenika najgłębsze tajemnice¹⁹. Wersja typiczna mszału, opisując stan serca otwartego przed Bogiem, używa czasownika pater, który

16. Por. S. Fausti, *Rozważaj i głos Ewangelię. Wspólnota czyta Ewangelię wg św. Jana*, Kraków 2009, s. 410.

17. Por. KKK 689.

18. Por. *Missale Romanum*, s. 1169.

19. „Boże, przed Tobą każde serce stoi otworem, każde pragnienie jest Ci znane i żadna tajemnica nie jest przed Tobą zakryta, ześlij nam Ducha Świętego i oczyść nasze myśli, abyśmy mogli doskonale Cię kochać i godnie Ciebie chwalić”. MR 189”.

tłumaczy się: „być dostępnym”, „być wystawionym na coś”, a nawet „narażać się”²⁰. Polski przekład mówi następnie o pragnieniu, podczas gdy wersja łacińska używa tu rzeczownika *voluntas*, oznaczającego raczej wolę, życzenie, a nawet gotowość i zapal²¹. Wreszcie, użyte w części anamnetycznej stwierdzenie: „żadna tajemnica nie jest przed Tobą tajna”²², ostatecznie afirmuje przywołaną już cechę boskiej wszechwiedzy (Por. Hbr 4,13).

Ludzkie wnętrza są w tej oracji ukazane jako oczekujące na boską dynamis. Prawo dostępu do ludzkich tajemnic wiąże się z prawem Boga – Stwórcy do interweniowania w ludzkie realia. Jednocześnie, jak dalej wykaże to prośba omawianej kolekty, zbawcza aktywność może się ujawnić dopiero za zgodą człowieka. Tym samym oracja uwypukla dialogiczny charakter chrześcijaństwa. Wszechmocny i wszechwiedzący Stwórca traktuje stworzenie – człowieka jako partnera, od którego decyzji (prośby) uzależnia swoje działanie²³. Rys Boga przenikającego ludzkie myśli i mającego dostęp do ludzkich tajemnic pomagają wyrazić następujące czytania:

- ♦ z tomu VII: Iz 11, 1-10 (Duch wiedzy spocznie na różdźce z pnia Jessego); Ez 36, 24-28 (Bóg jest władny dać wybranym nowe serce); Dz 1,3-8 (Boską rzeczą jest znać przebieg dziejów zbawienia); Rz 8, 26-27 (Duch Bóg przenika serca); Ef 1, 3a.4a. 13-19a (Bóg może „otworzyć serca” na głębsze poznanie Boga adresatom listu Pawła); J 14, 23b-26 (Bóg chce zamieszkiwać w tym, kto będzie zachowywał naukę Jego Syna);
- ♦ z tomu II: Rz 8, 22-27 (Bóg przenika serca); Rz 8, 8-17 (Duch wspiera ducha wierzących w przekonaniu o Bożym dziecięctwie); J 20, 19-23 (Jezus udziela daru pokoju apostołom, bo wie, że tego daru bardzo potrzebują);

Warto dodać, iż tom II Lekcjonarza zawiera Sekwencję na Uroczystość Ześlania Ducha Świętego. Śpiew ten, który może zostać wykonany podczas Mszy wotywniej, również przywołuje ingerencję Ducha Świętego w serca wiernych²⁴.

20. Por. A. Jougan, *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Sandomierz 2013, s. 484.

21. Tamże, s. 739–740.

22. Por. konstrukcja łacińska omawianej frazy: *nullum latet secretum*; Bezosobowe *latet* tłumaczy się: „nie jest wiadomo”; *secretum* oznacza tajemnicę, wiadomość przeznaczoną dla określonego odbiorcy; *nullum* zatem całkowicie anuluje wszelką enigmatyczność wyrażoną w następujących kolejno słowach.

23. Por. KKK 2002.

24. „Światłości najświętsza, Serc wierzących wnętrza poddaj swej potędze”, *Sekwencja na Uroczystość Ześlania Ducha Świętego*, w: *Mszał rzymski dla diecezji polskich. Lekcjonarz mszalny Tom II. Okres Wielkiego Postu. Okres wielkanocny*, Poznań 2015, s.: 521, 525, 530.

3. III Msza święta o Duchu Świętym (MR 190°)

A. Kolekta 1

Jeśli porównać kolektę trzeciej Mszy wotywniej o Duchu Świętym²⁵ z jej odpowiednikiem przewidzianym na Uroczystość Pentekostalną²⁶, można by stwierdzić niemal tożsamą treść. Część anamnetyczna kolekty mszy na Dzień Zesłania jest jedynie uzupełniona formułą wskazującą na aktualność dokonującego się w tym dniu misterium. Wspomnienie Bożej aktywności dotyczy w odnośnej kolekcie uświęcania Kościoła, który jest powszechnym Sakramentem zbawienia²⁷. Anamneza, wykorzystując czas terażniejszy trybu oznajmującego (zarówno w wersji polskiej jak i typicznej²⁸), nie tyle przywołuje historyczny akt Boga, lecz raczej zaznacza dzieło, które właśnie się dokonuje.

Dzieło powszechnego objawienia Boga, który dokonuje sakralizacji swoich wybranych, znajduje swoje odzwierciedlenie w następujących lekcjach:

- ♦ z tomu VII: Iz 42, 1-3 (Sługa Pana, namaszczony Duchem, zaniesie narodom Boże prawo); Jl 2, 23a. 26-27; 3, 1-3a (Bóg wyleje swego Ducha na „wszelkie ciało”); Dz 1,3-8 (Apostołowie Jezusa będą Jego świadkami po krańce ziemi); Dz 2, 1-6. 14. 22b-23. 32-33 (Przedstawiciele żydowskiej diaspory słuchają apostołskiego orędzia); Dz 10, 1. 33-34a. 37-44 (Każdy, kto wierzy w Jezusa, może uzyskać przebaczenie grzechów); Rz 8, 14-17 (Wszyscy, których prowadzi Duch Boży są synami Bożymi); 1 Kor 12, 4-13 (Duch rozdziela swoje łaski bez względu na pochodzenie, rasę itp.); Ef 4,1-6 (Bóg działa we wszystkich dla umacniania więzi jedności);
- ♦ z tomu II: Jl 3, 1-5 (powszechne udzielenie darów Ducha); Dz 2, 1-11 (żydowscy pielgrzymi i przybysze z wielu krajów słuchają o wielkich dziełach Boga); 1 Kor 12, 3b-7. 12-13 (Niezależnie od rasy i statusu społecznego, Bóg obdarza Duchem);

B. Kolekta 2

O ile omówione wcześniej modlitwy prezentują Ojca, który działa poprzez Ducha Świętego, druga wersja kolekty z trzeciej Mszy wotywniej przypomina,

25. „Boże, Ty uświęcasz swój Kościół obejmujący różne narody i kraje, ześlij dary Ducha Świętego na całą ziemię, aby Twoja łaska działała w sercach wiernych, podobnie jak w początkach głoszenia Ewangelii”. MR 190°.

26. „Boże, Ty przez misterium dnia dzisiejszego uświęcasz swój Kościół ogarniający wszystkie ludy i narody, ześlij dary Ducha Świętego na całą ziemię i dokonaj w sercach wiernych tych cudów, które działałeś w początkach głoszenia Ewangelii”. MR 239.

27. Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, nr 21, 48.

28. W mszale polskim: „Boże, Ty uświęcasz swój Kościół...”, MR 190°; w wersji łacińskiej: „Deus, qui universam Ecclesiam tuam in omni gente et natione sanctificas...”, *Missale Romanum* s. 1171.

że sam Duch Boga rządzi i otacza opieką wierzących²⁹. Przekonanie o władzy Ducha Świętego można odnaleźć w Tradycji Kościoła. Starożytnie wyznawanie wiary, tzw. *Quicumque*, wyraźnie stwierdza: „Podobnie wszechmogący Ojciec, wszechmogący Syn, wszechmogący Duch Święty”³⁰. Kwestię rządzenia (łac. *regere*) podjął także Synod w Orange z 529 r. W kanonach 4-7 podaje, że ludzkie pragnienie oczyszczenia z grzechów ma swój początek w tajemniczym działaniu Ducha Świętego³¹. Synod odwołuje się przy tym, do listów św. Pawła, w których Apostoł poucza o uprzednim działaniu łaski Bożej w człowieku (np. Flp 1,6; 2,13; 2 Kor 3,5). Natomiast Katechizm Kościoła Katolickiego potwierdza moc Ducha, gdy wymienia oraz tłumaczy znaczenie symbolów Parakleta, takich jak: ogień³² i palec³³.

Boską władzę rządzenia omawiana kolekta zestawia z opieką, czy wprost ochroną (łac. *protectio*). Duch, daje opiekę, która oszczędza i zachowuje (łac. *servare*) zanoszących modlitwę. Takie zestawienie może odsyłać do ewangelicznego rozumienia władzy. Jezus w Mt 23, 11 nakazuje swoim uczniom: „Największy z was niech będzie waszym sługą” (por. Mk 10,45; Łk 22,27). Połączenie mocy i delikatności zawiera tzw. Pierwsza Pieśń o Słudze Pana, zawarta w proctwie Izajasza (Por. Iz 42, 1-9). W efekcie interwencji Bożego Ducha, Sługa Jahwe będzie działał z wykluczeniem przemocy („Nie będzie wołał ni podnosił głosu” – Iz 42, 2), a jednocześnie skutecznie („aż utrwali Prawo na ziemi” – Iz 42, 4). Kościół w Chrystusie wyznaje Realizatora prorocत्व o Słudze, który, sam napełniony Duchem, wyleje Go na swoich wybranych³⁴.

Bożą aktywność o charakterze rządzenia bądź opieki podejmują następujące lekcje:

- ♦ z tomu VII: Iz 42, 1-3 (Sługa Pana utrwali prawo); Iz 61, 1-3a. 6a. 8b-9. (Duch Pański sprawia, że posłany Sługa obwieszcza rok łaski i dzień pomsty Boga); Ez 36, 24-28 (Bóg ingeruje w ludzkie serce); Dz 1, 3-8 (Apostołowie otrzymują moc Ducha); Dz 10, 1. 33-34a. 37-44 (Mesjasz został namaszczone Duchem Świętym i mocą); Łk 4, 16-22a (Mesjasz namaszczone Duchem otacza opieką chorych i uwięzionych);

29. „Boże, Twój Duch nami rządzi i otacza nas opieką, okaż nam swoje miłosierdzie i wysłuchaj nasze błagania, niech Twoje dobrodziejstwa nieustannie umacniają naszą wiarę”. MR 190”.

30. Pseudo-Atanazy, *Quicumque*, w: *Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007, s. 24.

31. Por. II Synod w Orange, w: *Breviarium Fidei*, s. 77-78.

32. Por. KKK 696.

33. Por. KKK 700.

34. Por. KKK 713.

- ♦ z tomu II: Wj 19, 3-8a. 16-20b (Bóg prezentuje swoją moc, ale również zapewnia wędrowcom opiekę i bezpieczeństwo); J1 3,1-5 (Bóg wyznacza „strefę” ocalenia); Rz 8, 8-17 (Duch gwarantuje przynależenie do Jezusa); J 20, 19-23 (Przyjęcie Ducha Świętego daje Apostołom władzę rozgrzeszania);

Jak można zauważyć, anamnezy kolekt o Duchu Świętym rysują bardzo szeroki horyzont boskiej aktywności. Ukazując boską *dynamis*, zestawioną z odpowiednio dobranymi czytaniem, homilista buduje fundament pod nowe doświadczenie Ducha w zgromadzeniu liturgicznym. Inwokacja każdej kolekty kieruje myśl wiernych do Boga obecnego w ich wspólnotcie. Stąd kolejny element kolekty, jakim jest prośba, może znaleźć zbawienną odpowiedź w ramach sprawowanego misterium.

Efekt działania Ducha – głoszenie kerygmy

Homilista ma za zadanie kształtować u wiernych, a także u siebie, dyspozycję otwarcia na Boga, który działa „tu i teraz”³⁵. Teksty euchologiczne okazują się odpowiednią pomocą dla głoszącego, gdyż to właśnie one „charakteryzują się dynamiką sprawczą”³⁶.

Chrystus w kontekście swojej Paschy (por. J 14,26) obiecuje przyjście Ducha – Nauczyciela, który da poznać, co jest prawe. Posłanie Ducha stanowi niezbędny element zwiastowania kerygmy. Owoce Paschy Chrystusa stają się dostępne dla każdego, kto wierzy słowom o Zbawieniu i w wolności uznaje Chrystusa Panem. Taka deklaracja nie jest możliwa „bez pomocy Ducha Świętego” (por. 1 Kor 12, 3c). Decyzja poddania Bożemu kierownictwu okazuje się wypełnieniem tego, co słuszne i prawe. Stanowi odpowiedź na pytanie, które stawia sobie człowiek doświadczający misterium Boga: „Co mam czynić?” (por. Ps 25, 4; Mk 10, 17; J 6, 28-29; Dz 2, 37). Uznanie Bożej perspektywy przynosi pociechę i radość, która jest owocem działania Ducha Bożego w człowieku (por. Ga 5, 22; Rz 14,17). Takich darów spodziewa się wspólnota celebrująca pierwszą z Mszy wotywnych.

35. Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyrektorium Homiletyczne*, Poznań 2015, nr 6.

36. A. Żądło, *Hermeneutyka tekstów euchologicznych w służbie przepowiadania liturgicznego*, „Roczniki Teologiczne” 62 (2015), z. 12 s. 97. „...oracje te ofiarują najlepszy klucz interpretacyjny zarówno samego Lekcjonarza, jak i celebrowanego misterium, pomagając powiązać zwiastowane orędzie i celebrowane misterium z życiem. Pomagają one przejść od sensu do znaczenia, to znaczy od sensu zawartego w samej perykopie w jej oryginalnej, historycznej treści do znaczenia, które słowo ma dla nas w tej konkretnej celebracji i w jego egzystencjalnym zastosowaniu. S. Dyk, *Liturgia miejscem interpretacji Słowa Bożego*, „Zeszyty Naukowe KUL” 53 (2010), nr 1, s. 39.

Duch jest Parakletem, który doprowadza wiernych do pełnej prawdy, tj. do głębszego zrozumienia objawienia Jezusa (por. J 15, 26). Syn Boży objawia Ojca (por. J 1, 18; J 14, 9n.), ponieważ poznanie Ojca jest pragnieniem samego Boga (por. Oz 6,6; Mt 9,13;) oraz gwarantem życia wiecznego. Mówi o tym sam Jezus podczas ostatniej wieczerzy (por. J 17, 1-3). Eucharystia uobecnia misterium Wieczernika. Aktualizuje skuteczne działanie Boże, które prowadzi do doświadczenia Boga, a ostatecznie do głębszego poznania³⁷. Kaznodzieja winien zwiastować zebranym pragnienie Boga, który chce dać się poznać, oraz zachęcać ich do przyjęcia pokornej postawy ucznia.

Bóg, przed którym „każde serce stoi otworem”³⁸, posyła Ducha, który oczyszcza myśli wiernych, czego konsekwencją jest doskonała miłość i kult Boga. Katechizm Kościoła Katolickiego mówi o oczyszczeniu, gdy tłumaczy naukę o czyścicu, o uświęceniu, oraz w kontekście modlitwy kontemplacji³⁹. Jednym z warunków kontemplacji jest, według Katechizmu, poddanie się aktywności Ducha Świętego. Ta z kolei zmierza do zwrócenia się „do kochającego nas Pana, aby oddać Mu się jako ofiara, która zostanie oczyszczona i przekształcona”⁴⁰. Ta nauka jest spójna względem prośby trzeciej z omawianych kolekt. Odpowiedź ludzkiej miłości na miłość Bożą i gotowość ofiary, kultu duchowego (por. J 4, 24) stanowi jeden z wyznaczników pełnego uczestnictwa w Eucharystii⁴¹. Motyw oczyszczenia serca powraca również w katechizmowym wykładzie „Modlitwy Pańskiej”. Tu oczyszczenie rozumie się jako usunięcie błędnych wyobrażeń i skojarzeń związanych ze słowem „Ojciec”⁴². Zasadniczo jednak oczyszczenie wiąże się z procesem uznania i usuwania grzechu, czyli z permanentną pokutą⁴³. Poprzez grzech szatan oddziela człowieka od miłości Boga, a przez to zabiera życie (por. J 8, 44). Natomiast Duch Święty, tych, którzy poddali się Jego tchnieniu, przekonuje o grzechu, sprawiedliwości i o sądzie (por. J 16, 8-11), by doświadczyli zwycięskiej miłości Ojca.

Duch Święty jest dawcą wolności (por. 2 Kor 3,17). Dowodzi tego wydarzenie opisane w Dz 2. Apostołowie, napełnieni Duchem, głoszą „wielkie dzieła Boże”

37. „Duch Święty jest więc obiecany Kościołowi i każdemu wiernemu jako wewnętrzny Nauczyciel, który we wnętrzu sumienia i serca sprawia, że rozumie się to, co się wprawdzie usłyszało, ale czego nie można było pojąć”. Jan Paweł II, *Catechesi tradendae. Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach*, Watykan 1979 r., nr 123.

38. MR 189”.

39. Por. KKK 2711.

40. Tamże.

41. Por. Sobór Watykański II, *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium*, nr 48.

42. Por. KKK 2779.

43. Por. KKK 1428.

wolni „od” lęku, oraz wolni „do” misji (por. Dz 2, 11). Wejście w Bożą perspektywę dziejów, pozwala Dwunastu głosić dobrą nowinę tym, których dotychczas się lękali. Taka perspektywa otwiera się przed każdym chrześcijaninem⁴⁴. Stąd wynika konieczność przepowiadania o Bogu działającym w zgromadzeniu liturgicznym. Poprzez słowa i święte znaki Bóg chce posyłać swojego Ducha, by ten wyrwał wiernych z lęku i ciasnoty własnych interesów i wprowadzał w Bożą perspektywę dziejów. Homilista winien wzywać zebranych do otwarcia na Bożą hojność. Doświadczenie wybrania i obdarowania może uczynić z zebranych świadków mocy Ducha działającego ponad ludzką słabością i poczuciem niegodności.

Duch Święty zapewnia wzrost wiary (łac. *credentium fides*). Taki jest cel przyjmowanych od Boga dobrodziejstw. Ukazuje to ostatnia z omawianych kolekt. Godnym uwagi jest fakt nieobecności w części błagalnej wspomnianej kolekty Osoby Ducha Świętego, bądź Jego atrybutu. Zadaniem głoszącego może być zatem: po pierwsze: zaakcentowanie dyskretnej/pokornej Obecności Trzeciej Osoby Boskiej⁴⁵; po drugie: zmotywowanie uczestników liturgii do przypomnienia sobie dowodów Bożej dobroci w ich własnej historii; po trzecie: wywołanie postawy gotowości przyjęcia darów, których Bóg zechce im udzielić podczas aktualnej celebracji; po czwarte: zachęta do postawy czujności wobec boskiej aktywności, która może się ujawnić także po zakończonej liturgii⁴⁶. Zebrane wydarzenia poświadczają stałą obecność owoców Paschy Chrystusa i zapraszają do większego zaufania Bożej Opatrzności.

Homilie głoszone w oparciu o teksty euchologiczne należą raczej do rzadkości⁴⁷. Tymczasem modlitwy prezydencjalne pomagają głoszącemu wyznaczyć temat sprawowanego misterium oraz element mistagogiczny celebracji. Obok postulatu wykorzystania euchologii w homilii, należałoby postawić jeszcze dwa. Duszpasterze i odpowiedzialni za wspólnoty formacyjne winni ukazywać Eucharystię jako właściwie środowisko otrzymywania i realizowania charyzmatów. Ostatnia sugestia może okazać się podstawową. Taką bowiem wydaje się konieczność pedagogii słuchania i przeżywania modlitw prezydencjalnych przez wiernych, a możliwe, że takowa jest potrzebna samym liturgom.

44. Por. EG 8-9.

45. Por. KKK 687.

46. Por. Franciszek, *Lumen Fidei. Encyklika o wierze*, Watykan 2013, nr 12. 30-31.

47. Por. A. Żądło, *Hermeneutyka tekstów euchologicznych w służbie przepowiadania liturgicznego*, s. 99-100.

THE COLLECT PRAYER IN A VOTIVE MASS ABOUT THE HOLY SPIRIT AS AN INSPIRATION IN KERYGMATIC ACTUALIZATION

Summary

The aim of the article is to distinguish elements from the Collects of votive mass about the Holy Spirit, which converge with the kerygma concerning the Third Divine Person. The results of this research may find their application in homilies, within the so-called kerygmatic actualization. At first, the study analyzes the anamnestic element of particular orations in terms of the Holy Spirit's activity. Then, the expressions referring to the Divine dynamics are juxtaposed with readings of the Lectionary. Finally, the article presents the effects suggested in the reviewed orations. The homilist's task is to create willingness to accept the gifts which are mentioned in the chosen orations among the participants of the liturgy. Among the postulates are, among others: more frequent use of presidential prayers in preaching and the pedagogy of listening to presidential prayers.

Słowa kluczowe: msza o Duchu Świętym, euchologia, kolekta, kerygma, homilia

Key words: votive mass, Holy Spirit, presidential prayers, collect, kerygma, homily

BIBLIOGRAFIA

- Bartoszek J., „*Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym*”. *Schemat Programu duszpasterskiego na rok 2017/2018*, w: *Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2017/2018. Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym. Zeszyt teologiczno-pastoralny*, red. J. Bartoszek, R. Chromy, K. Piechaczek, Katowice 2017, s. 21-28.
- Breviarium Fidei. Wybór doktrynalnych wypowiedzi Kościoła*, red. I. Bokwa, Poznań 2007.
- Chrostowski W., *Biblijna nauka o Duchu Świętym*, w: *Program duszpasterski Kościoła w Polsce na rok 2017/2018. Jesteśmy napełnieni Duchem Świętym. Zeszyt teologiczno-pastoralny*, red. J. Bartoszek, R. Chromy, K. Piechaczek, Katowice 2017, s. 45-58.
- Durak A., *Teksty euchologiczne jak o źródło teologiczne (euchologia liturgiczna)*, „*Ruch Biblijny i Liturgiczny*” 47 (1994), nr 1, s. 32-37.

- Dyk S., *Liturgia miejscem interpretacji Słowa Bożego*, „Zeszyty Naukowe KUL” 53 (2010), nr 1, s. 32-46.
- Fausti S., *Rozważaj i głos Ewangelię. Wspólnota czyta Ewangelię wg św. Jana*, tłum. B. Gancarz, Kraków 2009.
- Franciszek, *Evangelii gaudium. Adhortacja apostolska o głoszeniu Ewangelii w dzisiejszym świecie*, Watykan 2013.
- Franciszek, *Gaudete et exsultate. Adhortacja apostolska o powołaniu do świętości w świecie współczesnym*, Watykan 2018.
- Franciszek, *Lumen Fidei. Encyklika o wierze*, Watykan 2013.
- Jan Paweł II, *Catechesi tradendae. Adhortacja apostolska o katechizacji w naszych czasach*, Watykan 1979.
- Jougan A., *Słownik kościelny łacińsko-polski*, Sandomierz 2013.
- Katechizm Kościoła Katolickiego*, Poznań 2002.
- Kongregacja ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, *Dyktorium Homiletyczne*, Poznań 2015.
- Lekcjonarz mszalny. Tom VII. Czytania w mszach obrzędowych, okolicznościowych i wotywnych*. Warszawa – Poznań 1977.
- Missale Romanum, Editio tipica tertia, Reimpressio emendata*, Citta del Vaticano, 2008.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich*, Poznań 2013.
- Mszał rzymski dla diecezji polskich. Lekcjonarz mszalny Tom II. Okres Wielkiego Postu. Okres wielkanocny*, Poznań 2015.
- Nadolski B., *Kolekta*, w: *Leksykon liturgii*, red. B. Nadolski, Poznań 2006.
- Ogólne wprowadzenie do Mszału Rzymskiego*, Poznań 2006.
- Ratzinger J., *Jezus z Nazaretu. Część 1. Od chrztu w Jordanie do Przemienienia*, tłum. W. Szymona, Kraków 2007.
- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym Gaudium et spes*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 526-606.
- Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium*, w: *Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje*, red. M. Przybył, Poznań 2002, s. 48-78.
- Żądło A., *Hermeneutyka tekstów euchologijnych w służbie przepowiadania liturgicznego*, „Roczniki Teologiczne” 62 (2015), z. 12 s. 93-114.